

An. I. Nr. 3-4 Lei 10 Ex. Mart. — Apr. 1934

TIMOCUL

Revistă Culturală

ORGANUL SOC. CULTURALE "TIMOC" A
ROMÂNILOR DIN VALEA TIMOCULUI
ȘI DREAPTA DUNĂRII

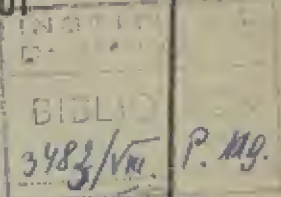

ION C. GRĂDIȘTEANU
1861-1932

Intemeiet. mișcării naționale a Românilor din Valea Timocului și dr. Dunării

Girant responsabil: Dr. P. Vădă-Timoceanu

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA:
BUCUREȘTI, B-DUL CAROL I, 6

6268/1 6451.

TIMOCUL

ORGAN AL SOCIETĂȚII CULTURALE «TIMOC»
APARE LUNAR SUB CONDUCEREA UNUI COMITET

ABONAMENTE:				Redacția și Administrația: B-dul Carol No. 6 București
Lai 200	anual	pentru	particulari	
" 50	"	"	studenți	
" 500	"	"	instituții	

CUPRINSUL:

Hristos a înviat!	— — —	Dr. P. Vodă-Timoceanu
Românii din Valea Timocului și dreapta Dunării	— — —	G. Murnu
D-l Gheorghe Tătarăscu și spe- ranțele noastre	— — —	Petre Florescu
Românii timoceni	— — —	G. Lungulescu
Dunarea ca axă a vieții românești	— — —	Dr. Anton Balotă
Românii din Timoc	— — —	Theodor Voinea
Mediul și acțiunile omului	— — —	Ing. D. M. Truia
Valea Timocului și dr. Dunării	— — —	Andrei I. Andrei
Cole 'n vale la Timoc (folclor)	— — —	* * *
Cum stăm?	— — —	I. V. Padină
Activitatea națională a lui I. C. Grădișteanu	— — —	* * *
Cărți—reviste—ziare	— — —	* * *
Infomațiuni	— — —	* * *

Secretar de redacție: PETRE FLORESCU

BIBLIOTECA
2320/4320

Hristos a înviat!

Cuvinte sfinte... Cuvinte de profundă evlavie și reculegere...

Evocare sublimă pentru noi, așa cum a fost odată prilej de încălzire sufletească pentru acei care acum 2000 de ani rămăseseră înmărmuriți în fața prveliștei de groază și a urgiei celor nelegiuți și fără de suflet.

Cuvinte care azi se înalță către Domnul nostru Iisus Hristos în îngănetul clopotelor bisericești care își revarsă sunetele în semn de mare sărbătoare și amin-tire a evenimentului petrecut cu Acel care a fost întru-chiparea bunătății și a iubirii de oameni, Acela care și-a sacrificat ceea ce a avut mai scump, viața, „pentru a arăta tuturor că fericirea nu constă în ați creia plăceri deșarte în detrimentul aproapelui tău, ci că ea repre-zintă ceva mai înalt, ceva care se ridică deasupra pa-siunilor noastre omenești, îmbrățișând eternul dumneze-esc care se revarsă ca o avalanșă binefăcătoare și mân-gâietoare de suflete a tuturor, fără deosebire de rang și rasă”.

Hristos a înviat!... își șoptește fiecare la ureche, dela tânăr până la bătrân, dela rege până la cel mai umil sărac... Hristos a înviat!

Fiecare spune în limba lui, pe înțelesul lui, dar toți sunt cu unul și același gând, gândul bunătății, gândul

reculegerii, gândul iubirii aproapelui tău, gând de vădită revoltă contra acelor care au infăptuit nelegiuiri față de Iisus, îmbinat cu bucuria fără limită că dreptatea anunțată de El a triumfat.

Hristos a înviat!

* * *

Revista noastră strigă timocenilor românește:

„Hristos a înviat“!

Dându-le astfel prilejul să răspundă așa cum ei știu, din moși strămoși, — românește, pentru a evita răspunsul preoților care li se adresează în alte limbi în altarul bisericilor românești construite cu atâta greutate de strămoșii noștri...

Și când?!... În timpul turcilor!

Hristos a înviat, fraților timoceni! Păstrați-vă curajul și aveți încredere în Atotputernicul stăpân al omenirii, căci dreptatea va triumfa!

Mai curând sau mai târziu veți auzi preotul vostru strigându-vă în limba voastră dulce, românească:

„HRISTOS A INVIAT!“...

Dr. P. VODĂ-TIMOCEANU
Pres. Soc. Cult. „Timoc“

Românii din Valea Timocului și dreapta Dunării

Pentru toți factori răspunzători din țară e așa de important și enervant de a se vorbi de populațiile românești rămase în afară de hotarele țării, ba mai bine zis, — sub jugul statelor vecine. O cât de fugitivă comparație între starea acelor și aceea a elementelor minoritare dela noi ne arată un contrast de tratament ce evidențiază din partea noastră o nepăsare care merge până la absolută inconștientă, lipsa de solidaritate și abdicarea dela demnitatea noastră națională.

Cazul cel mai caracteristic ni-l prezintă starea românilor din Valea Timocului și dreapta Dunării, — care sunt cu totul oropsiți de noi și lăsați pradă unor autorități, care nu-și fac nici o taină din persecuția și înjosirea lor până la nimicirea totală a ființei lor etnice.

În timpul ăsta bulgarii din Cadrilater, captați de organizațiile revoluționare ale comitagiilor, — interne și externe, nu numai că-și traesc intensă viața proprie, liberă și independentă, ci au și ajuns direct și indirect să domine în viața noastră publică și să-și impue în anii din urmă chiar dictatura lor, tiranizând și exterminând pe toți românii conștienți, care lupta eroic pentru prestigiul și integritatea statului nostru.

E o nespusă durere pentru noi de a constata acest faliment al administrației noastre naționale, datorit atitudinii antiromânești ce o are politicianismul din București, prin organele sale oficiale pusă la dispoziția clientelei electorale și a personalismului cel mai scandalos.

Bulgarii, în comunitatea lor etnică, sunt o cetate inexpugnabilă.

Programul lor colectiv de aspirații și revendicări este unitar, e îmbrățișat cu acelaș fanatism ireductibil, de toate partidele, ca și de toți membrii națiunii bulgare; nici o transigență față de nimeni.

Și totuși, noi «europenii» și «civilizații», — vorbim de toleranță, de omenie, de acorduri și pacte, cu acei care ne trimit bandiți ca să ne extermină și complotează contra siguranței Statului și a existenței noastre naționale.

Orbirea aceasta dacă mai durează mult e fatală să aibe consecințele cele mai dezastruase. Bulgarii care sunt la noi în Dobrogea, — o infimă minoritate și *băstinași* cum se pretind ei, deși simpli venetici, — transplantați de guvernele bulgare după 1877, tratează județele noastre de peste Dunăre ca o țară bulgărească și cu o îndrăzneală egală cu inconștiența și nepăsarea noastră, falsificând realitatea cea mai evidentă, ne denunță în fața lumii ca pe niște infami uzurpatori și acaparatori de bunuri ereditare bulgărești.

Și nici un om de stat român, nu le răspunde cu bărbăție și competență dorită înaintea Ligii Națiunilor, demascându-i și arătând cruda situație reală oricând verificabilă, — care poate convinge pe oricine, — că minoritatea bulgară trăiește mai bine decât bulgarii din țara lor proprie și se bucură de o stare privilegiată, necunoscută populației locale românești, — în timp ce românii din Valea Timocului și dreapta Dunării, (care sunt circa 200.000 de suflete), despoiați de orice drepturi naționale. își dau sufletul sub călcâiul șovinismului cel mai feroce.

G. MURNU
Profesor Universitar

D-l Gheorghe Tătărescu și speranțele noastre

Rostul nostru aci în țară nu este ca să ne înregimentăm în partidele politice militante, nici să facem diferență între bărbații politici români, ci să atragem mereu atenția opiniei publice românești și a conducătorilor acestei țări asupra celor ce se petrec dincolo la frații noștri de peste hotare.

D. Gh. Tătărescu

Președintele Consiliului de miniștri

În felul acesta se va vede în mod vadit, că România de azi nu se poate considera încă pe deplin întregită, din moment ce revendică soarta atâtor fii ai săi rămași în

afară de frontierele sale, așa încât, țara noastră poate sta mâine liniștită la masa verde pe care așa de mult o doresc înfocații revizionisti internaționali.

În Timoc și dealungul Dunării până aproape de Rusciuc, o masă compactă de aproape 500.000 de suflete vorbește curat românește; în jurul Plevnei și Djumaia-de-Sus, — la fel, o populație de circa 80.000 de români, — nemai vorbind de celelalte trunchiuri mari ale neamului nostru din Balcani, cum sunt de pildă: Meglenia, Macedonia, Pind, Albania, etc., unde elementul românesc atinge cifra de aproape 800.000 de suflete, își păstrează cu demnitate obârșia și întreg patrimoniul sau sufletesc și național.

Acest suflet românesc din Balcani nu poate sta până la infinit nedreptățit.

Situația aceasta de sclavaj moral și material va trebui să dispară, — altfel posteritatea ne va condamna nepăsarea aceasta condamabilă.

Istoria ne învață, ca orice opresiune da naștere în mod automat la o contra reacțiune și după o îndelungată noapte de iarnă vijelioasă, va rasări într-o zi razele binefacătoare ale soarelui zilei de mâine.

Pentru ziua de mâine a acestui neam românesc chinuit din Peninsula Balcanică, vrem să ne pregătim noi.

Ne-am fi bucurat nespun de mult dacă interminabilele tratative și pacte balcanice ar fi ușurat cel puțin cu o iotă soarta neagră a românilor din Balcani, dar pe zi ce trece ne convingem că aceste construcții diplomatice rămân perpetuu tot de domeniul posibilităților în viitor.

Toate popoarele când iau parte la concertul vieții internaționale, întotdeauna printre notele lor comune, mai aduc cu ele și sunetul picăturilor de sânge ale fiilor lor vărsate pe meleaguri îndepărtate.

În primăvara anului acesta au sosit în țară, la noi, 2. ziaristi suedezi spre a cerceta prin jud. Cetatea Albă, un-

pretins satuleț de coloniști suedezi, rămași încă din timpul Rusiei țariste, pe când dincolo de Dunăre, — unde își duc cu greu viața atâtea sute de sate românești, — nici un ziarist român nu s'a deranjat ca să patrundă în acest ținut.

Azi ne aflăm la una din răscrucile cele mai grele ale istoriei, prin care, după cum știm, a mai trecut altădată poporul românesc.

Suntem siguri, că și de data aceasta vom trece cu succes acest examen, oferit cu atâta cruzime de destin.

Acum o sută și mai bine de ani, în timpul când fanarioții erau pe cale să înăbușe complectamente conștiința națională a neamului nostru, din adâncurile nepătrunse ale sufletului românesc, răsar ca prin minune haiducii și pandurii, cari prin sbuciumul lor împing vijelia furiei naționale până la extrem, — pentru ca Iancu Jianu și Tudor Vladimirescu, să aprindă scânteia renașterii conștiinței naționale, ca pasărea Fenix, — iar când în 1916 inamicul cotropitor se năpustește asupra țării, fecioara dela Jiu, — această Jeana d'Arc a noastră reinviază virtuțile strămoșești ale nației noastre spre a culmina în strălucirea lor cea mai măreață dela Mărăști, Mărășești, Budapesta, etc.

Românii din Valea Timocului și dreapta Dunării fac parte integrantă din marele suflet al Olteniei, — sunt prin urmare olteni transdanubieni.

Năzuințele lor de azi, nu sunt altceva decât un strigăt pentru o viață națională culturală. Ei cer să se deschidă ferestrele zăbrelete de atâta timp, spre a intra lumină și aer curat.

Credem, că frații lor de dincoace de Dunăre, din țara mună, vor recunoaște dreptatea sfântă a celor de dincolo de Dunăre.

D-l Gheorghe Tatarescu, actualul conducător al țării, este rupt din acest trunchiu al neamului nostru. A crescut în freamătul codrilor din Oltenia, codrii lui Jianu și Dom-

nul Tudor și a supt din vraja legendei lăsată moștenire poporului românesc de către Ecaterina Teodoroiu. Nu credem să le fi uitat toate aceste lucruri, altfel fără nu și-ar fi pus speranțele în steaua lui.

Noi, românii din Valea Timocului și dreapta Dunării, îl privim cu încredere, pentru că este al nostru și așteptăm ca să găsească o cale prielnică și pentru sbuciumul nostru.

Știm prea bine, că suntem aproape de inima lui caldă înțelegătoare și printre atâtea greutăți enorme ce înfruntă D-l Gheorghe Tătărescu, va isbui într-o zi să aleagă timpul necesar, spre a se consacra problemei revendicării celor mai sfinte drepturi ale românilor din Valea Timocului și dreapta Dunării.

Iată speranțele noastre ce le îndreptăm azi, către cel mai viguros și tânăr vlăstar al Olteniei, — D-l Gheorghe Tătărescu.

PETRE FLORESCU

Românii timoceni

În magistrala lui lucrare asupra populațiunilor stăpânitoare a țărmurilor dunărene, Kanitz vorbește cu multă admirațiune de grupul românilor timoceni.

El îi socoate ca fiind de dată recentă veniți în regiunea pe care o locuiesc în întinsa regiune a Vidinului și a râului Timoc, dela care și-au luat și denumirea de români Timoceni.

Fără îndoială, că ar fi greu să se răspundă prin note polemice și în cadrul acestui articol, părerilor lui pe care le întemeiază de altminteri, pe argumente de ordin științific.

Ne mulțumim însă a constata un fapt, pe deplin verificat istoricește. Și anume, că împotriva tuturor schim-

bărilor și vicisitudinilor istorice, malurile dunărene, dela Belgrad până la gurile Dunării, n'au încetat de a fi stăpânite de români.

Prin conformația ei geografică, Dacia, deci România întregită de astăzi, a avut și are caracterul unei uriașe cetăți medievale înconjurată de toate părțile de ape. Este o asemuire impresionantă, dar justă, ca și cum voința divină i-a creiat mijloacele celei mai firești apărări împotriva dușmanilor.

La răsărit Nistrul, la apus Tisa, în sud-est Dunărea, toate aceste ape mari, cu rol istoric din vechime, au fost zagazurile pe care Dumnezeu le-a hărăzit pământului și neamului românesc, spre a le păstra contra tuturor loviturilor adverse.

Un celebru geograf, Elisé Reclus, cercetând ca și Kanitz Peninsula Balcanică și centrul Europei, pune a adâncă înțelegere în celebra lui lucrare de Geografie Universală (vol. I), publicată în 1876 la Paris, impresionante concluzii pentru tenacitatea și intima legătură dintre rassa noastră românească și pământul pe care trăește.

El nu se mărginea numai la cuprinsul vechii Dacii, ci trecea chiar la românii din statele balcanice, arătându-i ca pe mai vechi stăpânitori ai acestor pământuri, deși, mult mai întemeiați în drepturi decât slavii veniți cu mai târziu.

Ca și Albrecht Wirth, istoricul german, care în 1901 prezicea în cunoscuta lui lucrare «Der Balkan», că nu va trece mult și poporul român va fi o singură împărăție din Maramureș până la Adrianopole. Reclus, cu patru decenii înainte arăta — că indiferent de teoriile variate asupra continuității poporului daco-român pe pământul lui străbun, el reprezintă o rasă de-o uimitoare vitalitate, cea mai numeroasă, și mai puternică din sud-estul european.

Acestei vitalități și puteri de expansiune i se datorește de fapt și prezența poporului românesc, dincolo de Nistru,

până în stepele Crimeii, dincolo de Tisa până în pusta Ungariei și dincolo de Dunăre până în inima Crainei sârbești, tot litoralul sârbesc fiind eminamente «românesc», iar în Bulgaria până în Balcani.

Există în această privință mărturisirea lui Nicolae Bălcescu, că în cercetările facute de el în perioada exilului său după 1848 «n'a găsit în tot cuprinsul dintre Dunăre și Balcani, decât doua sate bulgărești, restul populației fiind în întregime românească».

Aceasta-i realitatea.

Românii au stăpânit din vechi timpuri ambele maluri dunărene și populația din Timoc, dacă s'a improspătat continuu cu țărani fugiți din Oltenia, ea a fost însă bătănie pe locurile pe care le locuiește din timpuri imemorabile și înainte de a fi venit hoardele lui Asparuch să dea nume bulgăresc Moesiei, getto-thrace.

Că bulgarii dela 1877, n'au încetat — ca și sârbii, de altminteri, lupta lor pentru desnaționalizarea românilor, — o știm. Această disperată luptă o duc și acum în Timoc, însă zădarnic. Și dacă au isbutit întrucâtva, după cum arată tot Reclus, pentru românii din Serbia și Croația, cauza stă în setea de cultură a românilor, care aveau în regiunile lor un îndoit număr de școale, deși învățătura se făcea în limbă străină».

A sosit însă timpul ca românii din Timoc să-și aibă o viață culturală proprie, și prin aceasta, sa-și afirme superioritatea lor spirituală atât față de sârbii cât și față de bulgarii pentru care s'au sacrificat și au luptat eroic, în ultimele războaie.

Și setea fraților noștri din Timoc pentru carte și viață românească, e atât de puternică, în cât însăși împrejurările vor contribui la realizarea ei.

G. LUNGULESCU

Conferențiar la Casa Școalelor
și Redactor la ziarul „Universul”

Dunărea ca axă a vieții românești

În timpul în care Alexandru Macedon și mai târziu Lisimah, unul dintre diadohii urmași ai lui, speriați de necurmatele revolte ale traco-ilirilor, supușii lor, se gândeau să curme această stare de lucruri, se văzu pentru prima dată lămurit, că spre a se putea stăpâni liniștit în sudul

Dr. Anton Balotă

Dunării, era necesar ca regiunile nordice, acolo unde se afla izvorul principal de energii traco-ilire, să fie pacificate.

Tot astfel se întâmplă și atunci când traco-ilirii căzură ca și grecii și macedonenii în mâinile nouilor stăpânitori ai lumii : romanii.

Acuma se înțelese, că pentru ca romanii să poată stăpâni în liniște bogatele provincii ale Balcanilor, trebuia

sa se facă o pacificare a frontierei Dunării; după numeroase încercări de apărare a fluviului, încercări cari se făcură numai de slabul Domițian, dar și de marele August, trebui să se repete în nord încercarea lui Lisimah.

Ceeace nu reușiseră macedonenii lui Lisimah, reușiră acum legionarii lui Traian: Dacia, izvorul principal de energii traco-ilire, cheia stăpânirii Dunării, care în prelungirea Rhinului era hotarul imperiului și se afla în mâinile romanilor.

Și atâta timp cât sentinela romană păzi, din Carpați și câmpie apele fluviului, Dunărea fu pavază imperiului.

Atunci când printr'o aberație, datorită și unor împrejurări nenorocite, forța romană pără și Dacia; Balcanii și imperiul căzură pradă barbarilor.

Nu mult după aceea, din Carpați și până în Pind, prin amestecul cu singurii barbari așezați pe aceste țărâ-muri, se iviră noi stăpânitori cari coborau și din neastâmpărații traco-iliri și din viguroși și cumpătați romani, dar și din noii veniți: slavii.

Pentruca această mare unitate milenară să poată fi ruptă, trebui ca dintr'un nou popor năvalitor ce aducea cu sine din stepele Asiei tirania și gustul stăpânirii orgoli-oase, să se nască prin imitarea formelor politice bizantine, primul imperiu bulgăresc.

Statul acesta hibrid, care nu rezistă câtva timp decât grație energiilor slavo-române, fu cel ce separă în două grupe distincte unitatea străveche a acestor teritorii.

Spre sud, în jurul Pindului, rămaseră românii cari de aci înainte gravitară în jurul civilizației grece, pe când în jurul Dunării, rămaseră cei ce sunt cunoscuți în general sub numele de daco-români. Aceștia în secolul XII și XIII dădură în sud splendoarea imperiului româno-bulgar.

În vreme de pericol, ca și odinioară, în cel de-al XIII—XIV-lea secol energiile românești se strânseseră din nou în nordul Dunării, în câmpia în care coborîră și mari masse de ardeleni prigonți de unguri.

De aci înainte însă Dunărea continuă totuși să fie axa principală a vieții românești; și lucrul este lamurit arătat de faptul ca turcii nu reușiseră să stăpânească liniștit fluviul și să-și impună hotărit voința în nordul lui decât atuncea, când stăpâniră ei și malul din stânga fluviului.

De atunci și până azi, deoparte și de alta a fluviului, viața românească a continuat cu toate greutatea, căci fluviul, ca întotdeauna nu a fost hotar, *ci linie de unire*.

Orb trebuie să fie acela, care cunoscând toate acestea, nu-și dă seama de faptul că Dunărea a fost și este încă *în întregime a neamului nostru* și că deci, așezările românești de dincolo de fluviu, imputinate astăzi și de vitregia timpurilor și de apăsarea a foarte mult a nouilor stăpânitori, reprezintă pe acele meleaguri o veche tradiție și mari drepturi.

Este incontestabil, că în concepția național-șovină a ultimelor timpuri, prezența românilor pe malul drept al Dunării, nu poate să facă nici o plăcere bulgarilor și sârbilor dar nici ei nu ar trebui să uite că stăpânirea lor pe ținuturile actuale nu reprezintă nici o tradiție de stat organizat, ci numai o aplicare a principiului libertății naționale, pe care ei o refuză în cadrele statului lor românilor, ce au acolo drepturi mai vechi ca ei.

Lucrul este cu atât mai de mirat, cu cât ne aducem aminte că ei datorează românismului nu numai momentele de glorie ale stăpânirilor dela Ohrida și Târnova, dar chiar redeșteptarea lor modernă, care a pornit de pe teritoriul nostru, și creiarea statului lor, care s'a făcut și prin soldatul român.

Iar românii din dreapta Dunării și în special cei din Valea Timocului, cari simt o strânsă solidaritate cu oltenii noștri, nu trebuie să uite niciodată că Dunărea a fost întotdeauna a neamului nostru și că datoria lor, în timpurile actuale, când statele Europei sunt definitiv formate în hotare național precise, este de a continua dincolo de fluviu forța cea mai importantă în această epocă a manifestărilor naționale, cultura românească.

Cultura pe care într'un frumos exemplu de continuare, a străvechii solidarități o primesc și astăzi, tot deacolo de unde pe timpuri traco-ilirii sudici și mai târziu romanicii, obțineau ajutor la nevoie.

Dr. ANTON BALOTĂ

Docent Universitar

Românii din Timoc

Puțini sunt la număr aceia care au acordat acestei probleme importanța pe care ea ar fi trebuit s'o aiba în preocupările vieții politice românești.

Indiferența cu care a fost tratată de către majoritatea acelor care au purtat pe umerii lor răspunderea conducerii afacerilor noastre externe, se datorește, cred, în mare parte, lipsei de cunoaștere serioasă a acestei probleme. Fîlîndă numai astfel, banuiesc, s'ar mai putea scuza cineva, de totală lipsă de atenție cu care au primit pe românii care în ciuda vremurilor și a regimului de asuprire barbară ce s'a deslănțuit, în dreapta Dunării, pe ambele maluri ale Timocului, au isbutit totuși să se conserve ca entitate etnică.

Ca să poți înțelege problema aceasta, ți se cere în primul rând căldura cu care se îmbrățișează marea cauză a românilor de pretutindeni, rămași în afara granițelor, în urma tratatelor de pace, încheiate după războiul mondial... și elementara curiozitate de a cunoaște faptele la fața locului, sub aspectele lor cotidiene.

Cel ce semnează aceste câteva rânduri, este un prieten al studenților din Timocul bulgăresc, care s'au adăpat la învățătura Universității din București și prin aceasta un prieten și al acelor care râvnesc, acolo, după o literă românească pe care oficialitatea bulgară refuză să le-o în-cuviințeze.

Mărturisesc ca tinerii, veniți aici în Țară, din valea Timocului și-au făcut cu prisosință datoria față de oficialitatea românească, căreia i-a atras stăruitor atenția, cu memorii documentate, asupra adevăratei situații a românilor care traiesc astăzi sub imperiul legilor bulgare și iugoslave.

În congresele studențești, fie generale, fie regionale, ei au făcut tot ce le-a stat în putință pentru a convinge pe studenții din Țară, de dreptatea cauzei lor.

Congresele și-au însușit referatele lor cu iubirea curată cu care se îmbrățișează, spontan, cauza unui membru al marelui familii românești.

Și totuși nimic nu s'a făcut. Nici cel puțin o satisfacție platonicească, dată printr'o protocolară intervenție diplomatică.

Dece atunci când suntem atât de îngăduitori cu minoritățile conlocuitoare ale țării românești, să fim atât de timizi când este vorba de apărarea unor frați, răspândiți pe teritoriul altor state?

Să fie oare cu adevărat imposibil, să se aplice elementarul principiu al reciprocității «do ut des», în relațiile noastre cu bulgarii și jugoslavii?

Când în cadrilaterul românesc bulgarii pot să vorbească limba care le place; când Cadrilaterul e împânzit cu atâtea gazete și reviste, scrise în limba lor națională, care alimentează și încurajează chiar, toată îndrăzneala barbară a comitagiilor; când în Banat, jugoslavii se bucură de drepturi atât de largi, să fie oare chiar așa de greu ca în valea Timocului românesc, poate exclusiv românesc, să se acorde cele câteva școli românești pe care le cer cei de acolo și dreptul de a-și oficia serviciul divin în bisericile străbune în limba care le e scumpă?

Eu cred, că o problemă de importanță acestuia nu se poate rezolva cu rapoartele sterile, născute în cancelariile ministerelor de externe, ci cu oameni care își vor forma convingerea dintr'o cercetare la fața locului. Vreau să văd și eu odată, un ministru de externe român, care, după oboșitoarele ședințe pacifiste dela Geneva, să se scoboare în mijlocul românilor din valea Timocului, pentru a-i cunoaște.

Mergând să-i cunoască la ei acasă, îi va înțelege. Înțelegându-i, va face dovada țării întregi că-și iubește nația.

Și nu cred că după o asemenea vizită soluția cea dreaptă ar mai putea să întârzie.

Scriu aceste rânduri dintr'o experiență personală. Până în 1930 ascultasem cu toată atenția cuvenită, referatele prietenilor mei, expuse în congresele studenților olteni. Aveam impresia că faptele sunt puțin exagerate pentru

a impresiona, pentru a câștiga cât mai mulți apărători ai cauzei lor.

Greșeam. M'am convins de aceasta, în luna Sept. 1930, când am avut curiozitatea de tânăr român, să cunosc lucrurile acolo, la ei acasă, cu înțelegerea care vine dela inimă la inimă, între cei care se simt aproape.

Am întâlnit o oficialitate neînțelegătoare, cum nu este oficialitatea noastră, pățimășe, cum numai bulgarii pot fi, în stare să te poarte cu mașinile în orice parte pitoarească a Bulgariei, numai să nu pătrunzi în mijlocul satelelor românești, așezate pe marginea dreaptă a Dunării, și dela Vidin până unde Timocul se varsă în Dunăre și deacolo, pe Valea Timocului, departe, peste Bregova, unde nu auzi decât graiul românesc, curat, nealterat de asprimea dominatoare, păstrat spre indignarea oficialității bulgare, de-alungul secolelor. Am rezistat propunerilor și am ajuns să cunosc acolo locuri unde oamenii nu se pot plânge de sărăcie,... dar râvnesc după hrana sufletească din Țară.

Nimic nu m'a impresionat mai mult decât căldura cu care acești oameni rosteau cuvântul Țară.

În cuvântul acesta găsești la ei nostalgia plaiurilor românești de dincoace, pe care le iubesc mutește.

Când se iutâmplă ca acel cu care vorbești să aibă un copil, fugit după băncile școlii bulgărești, care urmărirea să-i desfigureze graiul, dincoace pentru a vorbi în libertate limba strămoșilor lui de secole, lacrimile îi curg pe obraji, atunci când amintești de locurile de unde vii.

În aceasta constă munca elementului românesc de acolo, pe care bulgarii și sârbii refuză să-l recunoască minoritate etnică.

Așteptăm omul care să pună capăt acestei drame.

THEODOR VOINEA

Doctorand în Drept

Fost Președ. al Federației Cercurilor
Studentești din Oltenia și Timoc

Mediul și acțiunile omului

Speța umană, trecând prin toate fazele istorice de dezvoltare ale vieții sociale, prin colectivismul primitiv, societatea antică sclavagistă, societatea feudală medievală, și marea și vasta societate modernă de azi, a fost supusă unei îndelungate transformări economice și sociale.

Pedeoparte, omul în dezvoltarea sa fiziologică, psihologică și economică, este în deplină dependență de condițiile mediului natural și social, în care se naște și trăiește, astfel mediul social (familia, școala, și prieteni) modelând în totul sau în parte fizionomia individului, spre a distruge unele tendințe ereditare intelectuale și morale și desvolta altele noi, făcându-l bun sau rău, egoist sau altruist, religios sau ateist, din care cauză firea omului este foarte deosebită în diferitele epoci sau clase sociale din care face parte, iar pe de altă parte, omul nu este un simplu produs al condițiilor mediului înconjurător, căci și el acționează asupra lui; căutând prin acțiunile sale să apropieze condițiunile mediului social și natural la ritmul și spiritul vieții sale, ceiace caracterizează gradul de superioritate al speței umane.

Intr'adevăr, omul a ajuns în decursul secolilor, dela secure și lance la mijloacele tehnice perfecționate de azi, cu ajutorul, căroră, făcând pământul cultivabil, construindu-și locuințe confortabile în orice poziție geografică, cu orice situație climaterică și traversând munții și oceanele cu rețele de căi de comunicație, și-a putut înmulți și îmbunătăți mijloacele de trai, devenind mai independent de dărniciile naturii, creindu-și deci un mediu artificial (mediul natural transformat) mai comod și mai plăcut. Deasemeni, oamenii prin acțiuni politice și ideologice își crează istoria lor prin măsuri legislative, ocărnuitorii introduc în viața publică o anumită orânduială social-economică (un anumit mediul social) care să formeze caracterele generațiilor pentru o nouă artă și știință — ideologia clasei lor dominante.

Din toate acestea trebuie să relevăm, ca toate acțiunile politice, economice și ideologice sunt determinate de lupta pentru existență și că influența condițiilor mediului natural și social asupra omului și acțiunile omului asupra mediului, prezintă o mișcare perpetuă într'un ciclu închis cu un singur mobil: interesul economic.

În special, timocenii trăesc în mase compacte românești într'un mediu social de țară, patriarhal, dar sănătos și curat, departe de influența culturii naționale bulgărești, care nici-o dată nu va putea converti pe timoceni la bulgarism.

Tinerii timoceni veniți în țară, trăind în contact permanent cu frații lor din regat și urmând școlile românești (un mediu social) și-au putut însuși, ceea ce le lipsea: cultura românească, care a găsit și s'a plantat în sufletele lor curate și inimile lor aprinse, devenind astfel adevărații pioneri ai românismului din Timoc.

Acei timoceni stabiliți aci în țară, pe lângă că prezintă o pondere politică de contrabalansare a intereselor bulgărești din Dobrogea, mai formează, prin însuși existența lor aci, departe de orice stingherințe politice și economice din partea autorităților bulgare, cele mai reale și permanente angrenări cu frații lor din Timoc, pe care firește, nici odată nu-i vor putea uita.

Ideia preconizată, ca tinerii timoceni eșiți din școlile primare bulgărești, să urmeze (vre-o 15—20 la număr) liceul românesc din Sofia, apoi să treacă iarăși la universitatea bulgară din Sofia, ca după terminare, să poată să se reîntoarcă la vetrele lor unde pe lângă exercitarea profesiei să poată răspândi cultura națională română, nu va da rezultatele așteptate pentru că se pierde din vedere mediul social în care se cultivă acești tineri, și condițiile actuale mediului social, în care va trebui să lucreze ei; în special condițiunile economice, cari determină orice acțiune a individului, după cum am arătat mai sus.

Mișcarea românilor timoceni este o realitate, care a reeșit din necesități firești și odată începută, ea nu va înceta niciodată oricari ar fi conjuncțiunile politice întrestate; ea va putea impune odată recunoașterea românilor timoceni ca minoritate etnică și numai atunci intelectualii timoceni vor putea propaga românismul la fața locului.

Acțiunea mișcării românilor timoceni întreprinsă pentru această renaștere, este o pornire pentru cucerirea celor mai sfinte drepturi și care va putea și numai astfel schimba condițiile actuale ale mediului social dela fața locului, deaceia merită din partea celor în drept cea mai deosebită apreciere.

Ing. D. M. TRUȚA

Valea Timocului și dreapta Dunării

Până acum vre-o 10 ani, o problemă a românilor din Valea Timocului și dreapta Dunării n'a existat. Această chestiune a luat naștere abia în anul 1923 și astăzi ea se află la ordinea zilei. Cauzele care au întârziat nașterea ei precum și acelea care au actualizat-o, vor fi examinate și arătate la timpul lor de oameni competenți.

Deocamdată ne propunem, ca pe lângă celelalte articole, de ordin politic și cultural, pe care le publică revista „Timocul”, să dăm și câteva articole, care să facă cunoscută regiunea Timocului și dreapta Dunării cetitorilor noștri și din punct de vedere geografic. În rândurile care urmează, voi încerca să fac o schiță în linii generale, asupra geografiei acestei regiuni.

Considerăm ca regiune ocupată de românii timoceni și cei din dreapta Dunării, fâșia de pământ dealungul malului drept al Dunării, începând dela gura râului sârbesc Morava și până aproape de orașul bulgăresc Rusciuc, în care găsim un lanț neîntrerupt de sate și orașe curat românești. Suprafața acestei întinderi de pământ, reprezintă o câmpie asemănătoare cu câmpia română din regat, exceptând partea de vest, dintre valea râului Timoc și valea Moravei, unde se înalță ramurile munților Balcani (munții: Golubinia, Miroci ș. a.), care merg până la Dunăre formând cu Carpații meridionali „Porțile de fier”.

Câmpia este formată în cea mai mare parte din aluvium și argilă.

Pe această câmpie, s'au format așezări curat românești din timpuri foarte vechi (cu mult mai înainte de a fi venit acolo actualii stăpâni politici: bulgarii și sârbii) care așezări s'au înmulțit dealungul timpurilor cu noi elemente românești strecurate acolo din țara mamă. Așa că, azi am ajuns să avem

în acea regiune adevărate insule de români, care ocupă, ținuturi întregi în mase compacte.

Cele mai principale din aceste insule sunt următoarele trei, care se deosebesc între ele atât prin port și obiceiuri cât și prin dialectul vorbit:

- 1) Românii din masivul Balcanilor sârbești până în valea râului Morava, care se aseamănă cu românii bănățeni;
- 2) Românii de pe valea râului Timoc, dintre râul Arceri în Bulgaria, munții Miroci din Serbia și întinzându-se departe în Balcani pe valea Timocului până aproape de izvoarele lui, și;
- 3) A treia insulă o constituie românii din județul Plevna, Bulgaria și plasa Lom.

Aceste insule sunt legate între ele prin lanțuri întregi de comunități românești. Comunele românești în aceste lanțuri, apar însă, mai mult răzlețite, intrucât printre ele și-a făcut loc penetrația elementului majoritar: bulgari și sârbi, așezați în comune separate printre cele românești.

Mă voi ocupa mai întâi de Valea Timocului, propriu zisă (vezi harta regiunea a II-a) locuită de cel mai puternic și cel mai conștient nucleu de români.

Acești români ocupă întreg unghiul format de Dunăre, începând dela Porțile de Fier și până în valea râulețului Arceri, mai jos de orașul Vidin.

Principalul râu care drenează suprafața acestei regiuni este Timocul cu afluenții săi, apoi Topolovița sau Părăsita, cum o denumesc românii de acolo, Arcerul și altele.

Timocul împărțind ținutul în două, mai servește și ca graniță între Bulgaria și Serbia.

Deaceia, românii de acolo se împarte în: români din valea Timocului bulgăresc și români din valea Timocului sârbesc, formând un total de aproximativ 200.000 de suflete, care nu se deosebesc absolut prin nimic între ei decât prin aceea că sunt stăpâniți de două state diferite și streine, Bulgaria și Serbia, care cu nici un preț nu vor să le recunoască și să le acorde drepturi culturale în limba maternă, fiindcă trăim în sec. al XX-lea pretins al civilizației și fiindcă connaționalii lor dela noi au aceste drepturi?...

Dacă plecăm dela gura Timocului, spre sud și intrăm în regiunea dealurilor sub balcanice și cu cât înaintăm mai spre munții Balcani, terenul devine din ce în ce mai acci-

HARTA-VALEA TIMOCULUI ȘI DREAPTA DUNĂRII

LEGENDA:

Scara 1 : 2.250.000

I. [Hatched pattern]	Românii din masivul Balcanilor sârbești (Iugoslavia).	III. [Wavy line pattern]	Românii din județul Plevna-Bulgaria.
II. [Vertical line pattern]	Românii depe Valea Timocului (Bulgaria și Iugoslavia).	IV. [Diagonal line pattern]	Lanțul de sate românești.
		V. [Dashed line pattern]	Frontiere.

dentat, iar urmele de români încep să dispară retrgându-se tot mai mult spre albia Timocului superior și dispărând cu totul spre izvoarele lui.

Formația solului este caracterizată prin aluvium spre Dunăre și prin argilă și calcaruri spre regiunea dealurilor, în cea mai mare parte propriu agriculturii.

Din punct de vedere al regiunilor, populația locală se împarte în: pădureni și câmpeni, primii ocupând regiunea dealurilor (cu păduri) iar cei din urmă câmpia din spre Dunăre, deosebindu-se unii de alții prin mai multe caracteristici locale: fizionomie, port, vorbă, obiceiuri, fel de viață ș. a.

Pădurenii sunt sobrii, puțin comunicativi, fiind înfrățiți cu codrul, le place mai mult viața retrasă și sunt mai refractari cuceririlor civilizației. Ei se mulțumesc adesea să-și satisfacă nevoile cu produsele industriei casnice. Deaceia și portul lor a rămas strict tradițional, îmbrăcămintea fiind aproape în întregime confecționată acasă, compusă din: *) haină, giubea, scurtică și bărnăveți sau cioareci (toate din dimie) pt. bărbați și haină (tot din dimie), opreg și pistelcă incinse cu pastale (niște alămuri) pt. femei.

La câmpeni, contactul mai strâns cu orașul a făcut ca civilizația să pătrundă mai ușor în viața lor. Ei se disting prin mai multă comunicativitate, spirit de asociere și o viață publică mai intensă. Adoptând mai multe din practicile civilizației, caută să-și facă viața, pe cât posibil mai ușoară, atât în casă cât și la munca câmpului. Portul lor, în contrast cu al pădurenilor, este influențat într-o mare măsură de orașenism, îmbrăcând foarte adesea haine negre (expresie locală, însemnând țesături și lucru de fabrică) ceea ce face ca portul național să fie oarecum schimbat.

Aceste două regiuni se mai deosebesc între ele și prin unele caracteristici ale graiului: la pădureni, se găsesc mai multe arhaizme în pronunțare: piare, viare, muiare, etc., în loc de pere, vere, muiere, etc. cum este la câmpeni, al căror graiu se aseamănă în totul cu vorbirea din Oltenia, având deci un caracter de modernism. Aceasta se datorește faptului, că cei din câmpie, dealungul timpului, au avut relațiuni mult mai

*) Haină este un fel de palton de dimie albă cu gaitanuri, iar giubeaua este haina fără mâneci.

strânse cu truchiul de români dela nordul Dunării, de care îi desparte numai acest fluviu, și dela care au primit toate schimbările și inovațiile în grai și pronunțare.

Totuși, făcând abstracție de aceste mici deosebiri, pădurenii și câmpenii, luați la un loc formează un nucleu puternic de români, cari împreună cu celelalte două insule: românii din jud. Plevna și cei din Balcanii sârbești, reprezintă puternicele ramuri ale arborelui dela nordul Dunării, cari odinioară se întindeau cu mult mai departe la sud peste Balcani până în munții Pindului.

În numerele viitoare vor urma alte articole, care vor trata mai amănunțit această problemă.

* * *

Ca o concluzie la generalitățile de mai sus, ținem să accentuăm și să atragem în mod categoric atenția diplomației românești, că atunci când se pune problema românilor timocenii, de a li se acorda drepturi la viața culturală în limba maternă, să nu-i scape din vedere nici un moment și pe românii din Timocul sârbesc, fiindcă ei formează cu românii din Bulgaria un tot indivizibil.

Sufletele românești, rămase în afara granițelor Românie Mari trebuiesc salvate dela moarte cu orice preț, fiindcă ele ne vor fi de folos!

ANDREI I. ANDREI

Allăm cu plăcere alegerea noului comitet al Societății Academice „Dacia Aureliană” a studenților români din Valea Timocului și dreapta Dunării, care se compune după cum urmează:

Președinte: Ortea Lazăr; Vice-Președinți: Milicescu Anghel și Dan Dumitru; Secretar General: Florescu Gheorghe; Casier: Marinescu Atanase; Secretar de ședință: Vancu Gheorghe; Bibliotecar: Filip Marinescu.

Comisia de cenzori:

Președinte: Petre Ionescu-Brogoveanu; Membri: Marinescu Anghel și Ion Totolan.

Cum stăm?

În situațiunea noastră de minoritari, desigur, n'ar trebui să ne ocupăm de alte grupuri minoritare — pentru motivul de a nu ne mai face un rău supra adăugat; — o facem însă, pentru a se înțelege starea minorității românești de peste hotare în comparație cu minoritățile dela noi, atât de către acei cu răspundere în aceste chestiuni, cât și de către minoritățile din România Mare.

Știut este de către toată lumea, că după războiul din urmă, tratatele de pace și convențiunile încheiate de către statul nostru, au devenit o realitate.

Minoritatea ungară, și-a păstrat toate școalele și bisericile din fostul Imperiu Austro-Ungar. Revistele și ziarele s'au înmulțit, — nu există centru din Ardeal, unde să nu se scrie ceva. Dreptul lor la organizare în partid politic sau diferite alte societăți este neatins. Se scrie și se atacă chiar integritatea statului român, lucruri neadmise nici în cea mai democratică țară din lume.

Și toate acestea cu un scop bine definit: desmembrarea României Mari și anexarea Ardealului de către Ungaria. În situațiunea lor de minoritari cu libertăți exagerate, ungurii trăiesc mai bine decât erau odinioară sub habsburgi, când țărânul era sclavul latifundiilor. Cu toate acestea revizionismul este în floare. Acest „revizionism” nu-l putem explica, decât a fi fructul agitațiilor presei maghiare și „nemulțumirile” țărânului ungur din Ardeal, ca rezultat al sumelor care se varsă dela B. Pesta și zvârcolirile zadarnice ale magnaților, care nu mai pot trăi fără moșii întinse și supuși (robi) mulți...

Aceasta ar trebui să se înțeleagă de către masa de minoritari unguri, — cari de bună seamă în timpurile vitregi de azi, suferă la fel cu țărânul român, iar magnaților dela Pesta le-am da un sfat: să nu și cheltuiască banii și puținele puteri de care se mai bucură, — căci un neam care a suferit mii de ani și și-a

putut clădi temeliiile prin atâtea suferințe și sacrificii, va ști să se jertfească până la capăt, spre a apăra ceea ce a fost și este al său.

În situațiunea aceasta de agitații și încercări în toate direcțiile din partea Ungariei, pentru frații lor din România Mare, noi n'am făcut decât să ne apărăm. Nici odată nu ne-am adus aminte, că și noi avem frați de-ai noștri în actuala Ungarie și că acești frați nu se bucură de cel mai elementar drept ca minoritari... Să trecem mai departe.

Minoritatea iugoslavă din Banat, după convenția încheiată cu statul nostru, a obținut următoarele: 44 școli, 64 biserici, 4 mănăstiri, un vicariat, o bancă și un ziar. Românii din Banatul sârbesc li s'a acordat cu „bucățica” din ceea ce li se cuvenea. Iar în ce privește masa de români din Timocul sârbesc de peste 300.000 la număr, ferească Cel Sfânt de s'ar fi rostit un cuvânt măcar la masa verde în fața amicilor aliați... Acești români nu se bucură de nici un fel de îngăduire ca minoritate și sunt condamnați definitiv a fi pierduți, — atât din partea prietenilor noștri interesați, cât și din partea noastră prin desinteresare.

Să mai insistăm și asupra situațiunei românilor macedoneni din Jugoslavia? Este suficient să spunem, că înainte de a face parte din regatul Jugoslav, acești frați aveau: 50 șc. primare, 1 șc. sup. de comerț, un gimnaziu, un liceu și 30 de biserici, — iar în prezent au rămas numai cu 14 școli și acestea despopulate din cauza persecuțiilor.

Față de această „reciprocitate”, se pune întrebarea: care sunt acțiunile și intențiile noastre? Răspunsul ar fi: din cauza legăturilor de amiciție nu putem răscoli „incidente” cu iugoslavii. Noi credem însă, că tocmai din cauza aceasta, s'ar putea discuta mai sincer și înțelegător pentru a fi frații din Jugoslavia puși în drepturile lor ca oameni și români.

Mai departe. Minoritatea bulgară din Cadrilater are în prezent următoarele școli: Câte un liceu pe băieți și fete la Bazargic; câte un gimnaziu mixt la Balcic și Cavarua; 2 licee băieți la Silistra; câte o șc. prim. mixtă la Silistra, Bazargic, Balcic și Cavarua; și 1 grădiniță de copii la Cavarua.

Mai au încă școli primare la Constanța, Brăila și București. Toate își au bisericile și preoți bulgărești. În centrele din Cadrilater apar zeci de reviste și ziare bulgărești, — limbajul lor nefiind mai dulce ca cel al presei ungurești — îngă-

duiți și tolerați la fel. Și ce fac bulgarii în situațiunea aceasta de toleranță din partea noastră?

În cadrilater iridentism, iar în Bulgaria, refugiații dobrogeni sunt organizați și disciplinați militărește.

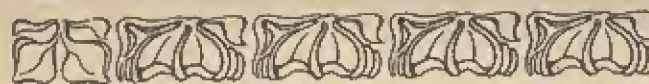
Să mai vorbim despre ne semnarea pactului balcanic de către bulgari? Dar aceasta a spus-o chiar primul ministru Mușanof... „nu putem semna, fiindcă nu voim să ne legăm mâinile și speranțele (pentru anexarea Dobrogei și Macedoniei) unui viitor mai bun și cu dreptate“... Bugetul dela Sofia alimentează orice mișcare a dobrogenilor și pentru Dobrogea. Nu se pierde nici-o ocazie, pentru revendicarea unei regiuni pe care am fi stăpânit-o prin uzurpare și barbarie!

O țară invinsă, mică și săracă, știe însă să-și facă datorita față de conaționalii lor. Colonizările făcute cu dobrogenii și macedonenii, ar putea servi oricui ca „model“ — și nici de cum noi nu se aseamănă cu acele făcute de noi în Cadrilater.

Și dacă întoarcem o privire asupra situației fraților noștri din Timocul bulgăresc și dreapta Dunării, unde 200.000 români n'au voie să-și facă rugăciunea creștinească în limba lor, unde nu există o singură școală românească, aceasta fiind considerată mai mult ca o crimă de stat, unde n'au voie să vorbească singura limbă pe care o știu — românească, unde sunt înlăturați din toate funcțiunile publice, bătuți și amendați pentru că își trimit copii la școlile românești din Țară și care în fine sunt considerați ca un trib de sclavi, de care orice bulgar poate să dispună cum vrea, — concluziile acestei comparații și gândul de o bună vecinătate și amicitie, ne fac să o spunem sus și tare: amicitia după care umblăm, nu este decât o pierdere de timp. Chiar atunci când vecinii noștri vor fi dispuși să facă vre-o înlesnire pentru aceasta, suntem siguri că s'ar face numai până ce-și fac treburile lor, iar la momentul prielnic vor strica totul.

Cunoaștem mentalitatea și sinceritatea lor și părerea noastră este, că numai dacă se va pune chestiunea de tratament identic (reciprocitate strictă) conaționalilor lor din Cadrilater cu aceea a românilor din Timoc și dreapta Dunării, — numai atunci zicem și numai așa vom putea ajunge la o „înțelegere“.

I. V. PADINĂ

Colea 'n vale la Timoc

— Folclor popular —

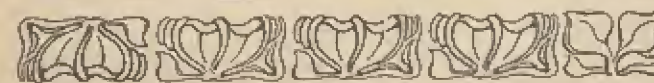
Colea 'n vale la Timoc
Unde's flori de siminoc,
Să ne iubim amândoi
La umbra dela zăvoi;

Pân' ce boii mai pasc iarbă
Noi să ne vedem de treabă
Când soarele va scăpăta
În spre sat noi vom pleca.

Fă fetițe dela munți
Pe mine să nu mă minți,
Căci mi-e gândul tot la tine
Sărăcuț și vai de mine;
Nu-mi dă stare la mâncare
Nici odihnă la culcare,
Și mi-e gândul la plecare
Ca să te 'ntâlnesc 'n cale,
Doar o vorbă să-ți vorbesc
Și inima să-mi răcoresc.

Dragostea din ce se 'ncepe
Vara din busuioc verde
Iarna din sân dela fete.
Când la tine mă gândesc
Din picioare mă topesc,
Ca o lumânare de ceară
Într'un amurg de seară

Cules din Com. Țarlomașița

Activitatea națională a lui I. C. Grădișteanu

Numele lui Ion C. Grădișteanu, a intrat demult în analele istoriei. El a făcut parte din acea falangă strălucită de oameni politici români, care au adus cele mai însemnate servicii României și neamului românesc.

Și ceea ce e mai caracteristic la acest mare luptător național, este faptul că dacă contemporanii lui; *Nicolae Filipescu*, *Tache Ionescu*, *Ion I. C. Brătianu* și alții s'au mărginit în a se ocupa cu una sau câteva ramuri ale neamului nostru de peste hotare, *Ion C. Grădișteanu* a privit problema românilor de peste hotară în ansamblul ei cu una și aceeași dragoste și pricepere. Astfel pentru *Ion C. Grădișteanu*, *Ardealul* a fost în aceeași măsură de însemnat cât și *Basarabia*, *Bucovina*, *Macedonia*, *Timocul*, *Albania* și *Transnistria*.

Iată de ce *Ionaș C. Grădișteanu* prin manifestările lui, și prin activitatea lui națională se situează în primul plan al marilor luptători naționali pentru cauza tuturor românilor de peste hotare în năzuința lor neîntreruptă pentru câștigarea drepturilor lor naționale și culturale.

Simțind și trăind cu sbuciumul lor zi la zi, cu înflăcărare alături și pentru cauza lor, — luptătorul *Ion C. Grădișteanu*, — a reușit să cucerească un loc de netăgăduită însemnatate, în sufletul lor necăjit. Și pentru a înțelege acest adevăr, este nevoie ca să trecem în ordine cronologică toate faptele mari ale lui și luptele duse pe tărâmul acesta.

Ionaș C. Grădișteanu s'a născut la 24 August 1861 în *București* — fiind fiul lui *Constantin Grădișteanu* fost *Ministru de Finanțe* și *Președinte al Senatului* și *Parlamentului* și al *Elenei Grădișteanu*, — născută *Sihleanu*, — sora poetului *Sihleanu*.

După obârșie *Ion C. Grădișteanu* se trage din neamul lui *Preda Buzescu*. A terminat liceul *Sf. Sava* dela *București*, iar după aceea pleacă la *Paris* unde ajunge *Dr.* în drept dela *Facultatea de Drept* dela *Paris* și *diplomat* al școalei de științe politico-economice.

Intors în țară pela 1883, *Ion C. Grădișteanu* intră în magistratură, fiind numit ca supleant la *Trib. Buzău* unde după un an de zile făcând un act de independență față de puternicul *Ministru de Justiție* pe atunci, — *Eugen Stătescu* — este mutat la *Galați*, însă demisionează și se înscrie în partidul *Conservator* de sub conducerea lui *Lascăr Catargiu*. Încă dela început se aliază la opoziția constituită de tinerii conservatori și în curând guvernul liberal a trebuit să cadă.

Cu prilejul proiectului de încheiere a unei convenții comerciale cu *Austro-Ungaria*, *Ion C. Grădișteanu* este primul care se ridică în parlament și spune că este o imposibilitate morală încheierea acestei convenții, căci atât timp cât se aud gemetele fraților noștri de peste munți, *România* nu trebuie să încheie nici o convenție cu *Austro-Ungaria*.

La 1891 în sala de marmoră a hot. *Bulevard*, ia naștere „*Liga Culturală*” la care participă *Ion C. Grădișteanu*, *Pantazi*, *Iorgu Brătianu*, *Adamescu*, *Petre Grădișteanu*, (unchiul lui, un alt înflăcărat naționalist) etc. Acesta din urmă cu prilejul sfîrșirii bisericii *Sf. Nicolae* dela *Iași* a rostit un discurs în fața *Regelui Carol I*, spunând cu mult curaj — că splendidei coroane a *Regelui României* îi lipsește 3 pietre prețioase: *Ardealul*, *Basarabia* și *Bucovina*. Cu înființarea „*Ligii Culturale*” activitatea națională a lui *Ion C. Grădișteanu*, începe să se manifesteze din ce în ce mai mult și mai îndrăznește luând față și apărarea fraților de peste *Carpați*.

Cu prilejul faimosului proces al *Memorandumului*, din 1897, când toți fruntașii vieții naționale românești de peste munți erau arestați și țara în fața instanțelor judecătorești maghiare din *Cluj*, spre a fi judecați pentru motivul că au îndrăznit să se afirme ca români și să-și ceară drepturile lor *Împăratului Frantz Iosef* al *Austro-Ungariei*, *Ion C. Grădișteanu* a fost unul din acei care a urmărit întreg acest proces pas cu pas, ducându-se personal la *Cluj*, luând parte la proces ca apărător, îmbărbătând pe memorandiști, prin prezența sa și prin îndemnul său. El a elaborat curagioasa declarațiune publică în care se spunea că acuzații sunt în realitate acuzatori, iar adevărații acuzați în fața lumii întregi sunt — maghiarii.

După aceasta, toată urgia maghiară abătându-se asupra românilor ardeleni fiind surghiuniți și năpăștiți. *Ion C. Grădișteanu* împreună cu *Tache Ionescu* a continuat strânse legături

cu ei, venindule în ajutor materialicește și moralicește, pentru întreținerea școlilor din Brașov și Ardeal.

În timpul guvernului Dumitru Sturdza, 1895—1899 când s'a decorat Licenschi ambasadorul austro-ungar dela București, surghiunitorul românilor din Ardeal, I. C. Grădișteanu în calitate de Preș. al „Ligii Culturale”, s'a ridicat vehement în parlament contra acestui fapt, arătând că acest act al guvernului se poate numi o trădare națională, din care cauză a și căzut.

Dar sufletul lui ales de înflăcărat naționalist n'a bătut numai pentru frații noștri de peste munți și el întreprinde o călătorie între anii 1895—1898 în Balcani, unde străbate Macedonia, Timoc, Albania, și Bulgaria, studiind la fața locului din toate punctele de vedere părțile locuite pe atunci de români.

La 1901 devine pentru prima oară Ministru al Lucrărilor Publice în guvernul prezidat de Gh. Cantacuzino. Cu prilejul acesta Ionaș C. Grădișteanu desfășoară o activitate din cele mai constructive în toate lucrările executate în tot intervalul acesta.

Ion C. Grădișteanu a căutat să dea cât mai mare și mai pronunțată înțaietate stilului pur românesc, când în 1906 se pune piatra fundamentală a actualului edificiu al Ministerului Lucrărilor Publice din Capitală, al Navigațiunii Fluviale Române din Galați, al Portului Ramadan, Constanța, etc. I. C. Grădișteanu pentru prima oară introduce stilul curat românesc în arhitectură.

Tot în timpul acesta se construiesc marele vase românești pe mare și Dunăre: „Dacia”, „Împăratul Traian”, „România”, care fac legătură între porturile noastre și întreaga lume.

La 1905 fiind membru în guvernul Cantacuzino, împreună cu întreg guvernul, dar mai ales în urma stăruințelor sale și acelea ale lui Tache Ionescu, s'a obținut dela guvernul turc al lui Abdul Hamid faimoasa „Irade”, prin care se recunoaște drepturile naționale și culturale ale românilor din Macedonia, Pind și Tesalia.

Cu ocazia evenimentelor petrecute în anii 1912—1913, Ionaș C. Grădișteanu, a fost unul din primii care erau cei mai aprigi susținători ai demnității noastre naționale. Și întradevăr, vocea României a fost respectată, pentru că în Iunie 1913 România a intrat în război și după o lună de zile a dictat pacea la București.

În luna August 1914, cu prilejul izbucnirii războiului mondial, fiind invitat la Consiliul de Coroană la Sinaia, — Ionaș C. Grădișteanu, — iarăși a arătat linia firească și singura posibilă de conduită ce trebuia să fie adoptată de către țara noastră

și care putea să ajungă la realizarea idealului nostru național.

După aceea, până la intrarea efectivă a României în război, Ion C. Grădișteanu a făcut parte din toate asociațiunile și mișcările cu caracter cultural și național, care tindeau să împingă guvernul spre a intra în război alături de aliați. El a declarat în mai multe rânduri în timpul acesta, că este un imperativ categoric pentru România de a-și valorifica drepturile sale firești — unitatea sa națională — ocaziune, poate că unică în istoria țării noastre și nu trebuie pierdută și cu orice risc România să meargă alături de aliați.

În urma decretării mobilizării, Ion C. Grădișteanu a fost primul care s'a prezentat la cazarmă spre fi încorporat chiar a doua zi în armata II-a, renunțând la mandatul său de senator, care îi dădea dreptul să nu fie încorporat.

La Iași, în timpul tragediei noastre naționale, cu prilejul retragerii în Moldova, vocea lui a răsunat în parlament pentru a îndrepta relele și a încuraja la rezistență eroică a țării, ca astfel să fie așteptată izbânda finală. În cele mai grele clipe de atunci, când multă lume își perduse speranța în victoria noastră, Ionaș C. Grădișteanu n'a șovăit nici un moment în credința sa nestrămutată, afirmând în tot timpul convingerea sa în biruința dreptății noastre naționale.

În timpul guvernului Marghiloman, la Iași, sub călcăiul german, a fost pentru el o deziluzie dintre cele mai amare a vieții sale, căci atunci conștiința națională a trebuit să fie înăbușită, ziarele cenzurate, cu un cuvânt, viața națională era paralizată complectamente.

Moartea marelui bărbat de stat, scriitor și infocat luptător național Barbu Delavrancea, a dat însă prilejul lui Ion C. Grădișteanu, precum și lui Tache Ionescu, I. Petrovici, Robert de Fleurs, să rostească cuvântări care să ridice enorm spiritul și sentimentul național. Aceste cuvântări au fost unele din cele mai frumoase rostite până atunci în limba română, adevărate pânegerice închinare credinței că victoria este aproape, provocând în felul acesta o reculegere sufletească.

În luna lui August 1919, — aflându-se la Băile Herculane, — vine știrea intrării victorioase a armatei române în B. Pesta și îndată a organizat aci un mare banchet. Cu prilejul acestui eveniment, la care a luat parte și episcopul Caransebeșului, pe atunci Dr. Miron Cristea, a rostit un discurs cu ocaziunea căreia:

a afirmat că intrarea României în Budapesta însemnează triumful definitiv al cauzei drepte a României și înclinarea rușinoasă a trufiei maghiare. Tot atunci I. C. Grădișteanu a spus că acum este necesară contopirea sufletească a tuturor românilor din România întregită, iar Prea Sfinția Sa episcopul Dr. Miron Cristea să devină Patriarhul României, ceea ce s'a și întâmplat.

A fost în total de 17 ori — ales ca parlamentar, — de 14 ori ca deputat de 3 ori ca senator, devenind apoi senator de drept, după ce noua constituție a intrat în vigoare. În primul parlament al României Mari a fost ales senator la Cernăuți, iar după aceea deputat de Brașov.

Aci e locul să arătăm că în primele alegeri din Transilvania după războiu, Ionaș C. Grădișteanu ca și Tache Ionescu au fost înfrânți și combătuți în alegeri tocmai de către acei pentru care făcuse atâtea sacrificii și luptase cu atâta tenacitate. Deși dezamăgit din cauza ingraturii manifestate față de omul, care a purtat în sufletul lui atâta dragoste pentru românii de peste munți, totuși Ion C. Grădișteanu nu dă înapoi.

Activitatea lui națională se îndreaptă către românii din Macedonia, — devenind în 1920—1926, Președintele Societății de Cultură „Macedo-Române”, Vice-președinte al Societății Culturale „Graiul Românesc”, — grație cărora reușește să aducă în țară un mănunchiu de tineri din Banat, Transnistria și Valea Timocului, care aceștia din urmă îl proclamă Președinte de onoare, al Societății lor — Soc. Academică „Dacia Aureliană” — a studenților români timoceni, care cu timpul pun bazele actualei Societăți Culturale „Timoc”, a românilor din Valea Timocului și Dreapta Dunării, spre a duce cu sfințenie lupta până la capăt în ceea ce privește câștigarea definitivă de către frații noștri de peste Dunăre a drepturilor lor culturale și naționale.

Noi, elevii lui, vom căuta să executăm întocmai cuvântul și îndemnul lăsat moștenire nouă de către detunctul Ionaș C. Grădișteanu. Și pentru a ne face datoria către memoria acestui mare luptător naționalist și către generațiile viitoare, — noi, — atât în zile de restriște cât și în zile senine vom continua să rostim cu evlavie numele lui în tot timpul calvarului Românilor de peste hotare.

* * *

Cărți — Reviste — Ziare

La redacția revistei noastre s'au primit din întreaga țară numeroase cărți, reviste și ziare a căror recenzie ne propunem s'o facem în rândurile ce urmează.

Iată câteva din aceste comori primite la redacție:

Țara Bârsei, care apare la Brașov, sub conducerea precepută a D-lui Al. Banciu. Trebuie să recunoaștem că această publicație este o mândrie pentru frații de peste munți. Imbrățișează toate problemele culturale ale Ardealului. De aceea „Țara Bârsei” nu trebuie să lipsească de pe masa nici unui intelectual român.

Suflet Românesc, revistă culturală literară. Apare la marginea de vest a țării, la Oradea-Mare. Este o continuare a revistei „Flori de crâng”. Apărând în condițiuni excelente, sub îngrijirea D-lui Al. Georgescu, merită toată atențiunea intelectualității românești.

Era Nouă, este organul asociației învățătorilor din jud. Trei Scaune, fiind de o necesitate culturală însemnată în această regiune a țării unde se află numeroasă populație minoritară. Revista este plină de însuflețire și indemn pentru învățarea limbii românești.

Bărăganul, este o revistă de mare folos pentru popor. Aci găsim o literatură de reală însemnatate pentru cei care vor să cunoască sufletul poporului nostru. Apare sub coduirea inimosului cărturar D-l Tomescu Baci, pentru care-l felicităm cu toată căldura.

Cultura, organ de cultură al tineretului românesc, care are de scop consolidarea și prosperarea țării noastre din toate punctele de vedere. Salutăm cu satisfacție publicația dela Carcii, care tinde să promoveze interesele culturale naționale în această parte a țării.

Macedonia, organul societății culturale cu acelaș nume, apare sub îngrijirea D-lui Dr. Naum Nance. Remarcăm caracterul ei strict național, fiind singura revistă care se ocupă de spinoasa problemă a Macedoniei.

Graiul Românesc, de sub conducerea D-lui Prot. S. Măndrescu, îmbrățișază problema românilor de pretutindeni. E singura revistă care de 10 ani de zile atrage atențiunea opiniei publice românești asupra soartei nenorocite a fraților de peste hotare.

Luminătorul Creștin, apare în cetatea Banilor — Craiova. — Este foarte prețioasă pentru îndemnul și problemele religioase pe care le desbate.

Viitorul, deasemeni o revistă religioasă de un real folos, care apare sub conducerea D-lui D. G. Boroianu. E bine îngrijită și o recomandăm credincioșilor.

Ortodoxia, conține un bogat și variat material semnat de valoroși scriitori ai bisericii noastre: Boroianu, Preotul Toma Chiricuță etc.

Catedra, apare la Galați fiind organul profesorilor secundari. Problemele culturale și naționale sunt puse pe primul plan al revistei cu o competență desăvârșită.

Gorjanul, este organul intelectualilor din acea regiune a țării, care a reușit să se impună grație atitudinii sale. În fiecare an, cu prilejul congresului federației studențești din Oltenia, „Gorjanul” salută studențimea timoceană.

România dela Mare, are înfățișarea unui ziar adevărat din Capitală. Inregistrează toate evenimentele importante din capitala Dobrogei și ținutul nostru de peste Dunăre.

Graiul Satelor, e un prețios ziar al asociației învățătorilor, care apare la Galați.

Viitorul Ciucului, e o foaie modestă, dar bine îngrijită.

Ideea Națională, e un ziar important în serviciul cauzei naționale. În aceste timpuri vitrege, asemenea ziare trebuiesc ajutate.

Solia Dreptății, ne vine dela Orăștie, organul Part. N. T. din localitate.

Astralis, Capitala Olteniei se poate mândri cu o asemenea revistă de înaltă spiritualitate. Pe lângă problemele teosofice, spiritiste și religioase, „Astralis” se ocupă și de chestiuni de pură filozofie.

Despre celelalte reviste vom continua în numărul viitor.

Informațiuni

Ni se aduce la cunoștință că a început să bântue din nou teroarea în satele noastre din jud. Vidin, de data aceasta operațiunea fiind condusă chiar de comandantul garnizoanei din Vidin — Lt.-col. Chiseff. În fiecare Duminică pleacă dela Vidin echipe, așa zise culturale, în satele românești spre a ține conferințe patriotice bulgare care termină prin arderea cărților bisericesti românești, cum s'a întâmplat recent în com. Stanotarn. Printre alte fapte, — suszisele echipe forțau pe sătenii noștri spre a semna un memoriu în care se spune că românii din Valea Timocului și dreapta Dunării nu vor școli românești, amenințându-i că dacă nu semnează, guvernul bulgar va aduce macedoneni și dobrogeni spre a-i coloniza pe averile lor.

Se știe că Mitropolia din Vidin a dat ordin special preoților din satele românești ca să numai facă serviciul divin în limba românească, ci în cea slavonă. Toate organele administrative bulgare sunt datorate a executa acest ordin.

În toamna anului trecut, un locuitor din com. Isăni, jud. Vidin a rugat pe preot să officieze în limba românească cu prilejul înmormântării unui fiu al său. Nenorocitul însă, care a fost chemat la postul de jandarmi unde a fost ucis în mod barbar.

În recentul expozeu politic ce l'a făcut D-l Mușanoff în fața comisiunii parlamentare de pe lângă Ministerul de Externe, D-sa a declarat că raporturile româno-bulgare merg spre îmbunătățire toate litigiile dintre cele două state fiind pe cale de rezolvare.

Să sperăm că n'o să fie nici prima, nici ultimă această declarație a D-lui Mușanoff!

Ziarul „Zname” oficiosul guvernului dela Sofia din 6 Martie a. c. respingând cu indignare acuzația că autoritățile bulgare ar fi persecutat elementul turc din Bulgaria, adaogă că turcii

din Bulgaria își au școlile lor, bibliotecile lor și moscheele lor în întreaga țară, și sunt tratați ca cetățeni egali cu conlocuitorii lor bulgari. Foarte bine!

Dar acum se pune întrebarea: de ce nu afirmă oficiosul bulgar dela Sofia acelaș lucru și despre elementul românesc?

* * *

La 19 Februarie a. c., în Bulgaria au avut loc mari serbări populare, precum și parazi militare, cu prilejul aniversării 56 ani dela semnarea păcii dela San-Stefano. La toate aceste festivități au fost invitați mișioni streine, veteranii ruși, mai multe colonii streine, afară de reprezentantul României. Tot cu ocazia acesta s'au pronunțat discursuri în care nu s'a amintit nimic despre rolul României dela 1877. Probabil că bulgarii au uitat ceea ce s'a vorbit la București cu prilejul vizitei Regelui Boris în România.

* * *

De știe câtă valvă a stârnit în presa europeană încheerea pactului balcanic. Ziare de mare anvergură ca „Times” și „Temps” au relevat marea importanță a acestui act. Numai presa bulgară, în frunte cu oficiosul bulgar refuză a recunoaște acest lucru. Ba din contră, spune că n'a realizat nimic. Așa de pildă în art. său din 6 Martie a. c. „Pactele și noi” exclamă că pactele nu întăresc câtuș de puțin pacea între popoare, iar în art. său din 12 Martie a. c. „Mult zgomot pentru nimic” arată că pactul balcanic a zădărnicit înțelegerea între cele 2 popoare slave (!) bulgar și iugoslav. Ați auzit? Mentalitate bulgară!

* * *

Congresul general al studenției române, care a avut loc în zilele de 28, 29 și 30 Martie la Baile Herculane a votat o moțiune prin care se cere ca statul român să intervină în mod energic pentru ca toți români de peste hotare să se bucure de același tratament ca și ceilalți cetățeni conlocuitori. Să se aplice fără întârziere convențiile școlare și bisericești încheiate pentru că școala și biserica românească din aceste ținuturi să se deschidă imediat cu preoți și învățători români. În caz contrar, statul să denunțe convențiile și să preia asupra și întreținerea școalelor și bisericilor române.

Ultimele informațiuni

La 25 Martie a. c., avut loc adunarea g-lă anuală a Soc. Cult. „Timoc”.

După o amplă expunere a activității societății făcută de D-l Președinte Dr. P. Vodă Timoceanu, societatea a dat descărcare comitetului. Apoi procedându-se la alegerea noului comitet adunarea în aplauze a propus și s'a admis alegerea vechiului comitet în următoarea compunere: 1) Președinte Dr. P. Vodă Timoceanu; 2) Vice-Președinte: D-l Dr. I. Mavrea; 3) Secret. general: D-l Avocat Crăciun Poștaș; 4) Bibliotecar: D-l Andrei I. Andrei; 5) Casier: D-l Ing. Dr. Truia.

S'a ratificat apoi alegerea secretarului de redacție al revistei Cult. „Timocul” în persoana D-lui Petre Florescu.

* * *

Aducem pe calea aceasta mulțumirile noastre, D-lui George Fotino, deputat de Caliacra, care a depus pe biroul Camerei un proiect de lege prin care coloniștii vor deveni cetățeni români pe baza tablourilor întocmite de Oficiul Național al Colonizării, cari se vor înainta Comisiei de Naturalizare, — de pe lângă Ministerul Justiției.

Comisiunea își va da avizul asupra acestor tablouri, printr'o încheiere pe care o va înainta împreună cu tablourile Consiliului de Miniștri, spre a decide.

* * *

Continuăm cu lista subscripției dela Nr. 2 al revistei care au subscris la fondul de editare al revistei culturale „Timocul”, după cum urmează:

1) D-l Dr. P. Rancea	—	500 lei
2) D-l Dr. Dumitru Florescu	—	500 „
3) D-l Dr. Ch. Alexiu	—	500 „
4) D-l Prof. Fl. Ioachim	—	500 „
5) D-l Subl. aviator D. Ionescu	—	500 „
6) D-l Anghel Păscună student	—	200 „

Total general 2700 lei